

Η πληροφορική στην εκπαίδευση – Διαδίκτυο

Η πληροφορική στην εκπαίδευση

Σημασία της πληροφορικής

Η τεχνολογία της πληροφόρησης, η ηλεκτρονική επανάσταση της εποχής μας, με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές έχει γίνει αναπόσπαστο στοιχείο της σύγχρονης καθημερινής ζωής. Έτσι δραστηριότητες, όπως τα ψώνια στα σούπερ μάρκετ, η είσπραξη μιας επιταγής, η κράτηση θέσης σε τρένο ή αεροπλάνο, η προμήθεια εισιτηρίου για το θέατρο κ.ά., έχουν άμεση σχέση με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές (Η/Υ).

Αλλά και κρατικές υπηρεσίες, επιχειρήσεις, ερευνητικά κέντρα, τράπεζες, νοσοκομεία, επαγγελματίες κ.ά. στηρίζουν την καλή οργάνωση και την απόδοσή τους στον εξοπλισμό με ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Με τον τρόπο αυτό η γνώση, η πληροφορία γίνεται και εμπόρευμα και αγαθό.

Η εξέλιξη της υπολογιστικής τεχνολογίας και της πληροφορικής επέτρεψε στα πανεπιστήμια, τα σχολεία, διάφορους Οργανισμούς και υπηρεσίες να έχουν τα δικά τους ηλεκτρονικά μηχανήματα γνώσεων. Ο κάθε καθηγητής, ο κάθε φοιτητής, ακόμα και ο κάθε μαθητής, έχει τον ατομικό ηλεκτρονικό του εγκέφαλο, που διευκολύνει τη διδασκαλία και τη μάθηση. Η συμβολή των Η/Υ στην ανάπτυξη νέων συστημάτων διδασκαλίας είναι τεράστια.

Πλεονεκτήματα της χρήσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών στην εκπαίδευση

- ▶ Ισχύει ένας διαφορετικός τρόπος μάθησης, αφού ο κάθε μαθητής προχωρά με τους δικούς του ρυθμούς. Η μάθηση γίνεται πιο ευχάριστη και πιο ενδιαφέρουσα (μέσω ερωτήσεων τις περισσότερες φορές που υποβάλλονται από τον ηλεκτρονικό υπολογιστή), επιτρέποντας παράλληλα στον μαθητή να αναπτύξει δική του πρωτοβουλία.
- ▶ Εφαρμόζεται ένας καινοτόμος τρόπος διδασκαλίας, αφού ο εκπαιδευτικός μπορεί να βοηθήσει όλους, αλλά και τον καθένα χωριστά.
- ▶ Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής επιτρέπει την ομαδική εργασία. Οι μαθητές μαθαίνουν καλύτερα μέσα απ' την επικοινωνία και τη συνεργασία. Μπορούν να βοηθήσουν ο ένας τον άλλον μέσα σ' ένα κλίμα περισσότερης συνεργασίας και λιγότερου ανταγωνισμού.
- ▶ Αυτό το κλίμα μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση των σχέσεων μέσα στην τάξη, χωρίς φόβο για τις απορίες ή για τα κενά που τυχόν έχουν οι μαθητές οι οποίοι σε καμιά περι-

πτωση δεν θα πρέπει να χάσουν την εμπιστοσύνη για τη δυνατότητά τους να μάθουν τη χρήση του υπολογιστή.

- ▶ Ο μαθητής αποκτά πρόσβαση σε βιβλιοθήκες, πανεπιστήμια, μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους σε όλον τον κόσμο.
- ▶ Εξοικειώνονται οι μαθητές με τη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών αλλά και με τη νέα τεχνολογία γενικότερα, ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται στις διαρκώς αυξανόμενες ανάγκες της εποχής.
- ▶ Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής δεν είναι απλώς ένα εργαλείο, είναι εκπαιδευτικό μέσο που μπορεί να παίξει πολλούς ρόλους και μέσα στη σχολική τάξη. Υπάρχουν διάφορα προγράμματα που ενισχύουν και διευκολύνουν τη διδασκαλία άλλων μαθημάτων πέραν της Πληροφορικής. Ορισμένα προγράμματα απ' αυτά μπορούν να συμβάλουν θετικά στην απόκτηση, κατανόηση και εμπέδωση γνώσεων πάντοτε με τη βοήθεια των καθηγητών και τη συμμετοχή των μαθητών, που αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις της μάθησης. Έτσι, μπορούν να βελτιωθούν οι γνώσεις των μαθητών στα μαθηματικά, στην ανάγνωση, στην ορθογραφία.
- ▶ Με τα προγράμματα προσομοίωσης μπορούμε να μελετήσουμε μέσα από τον υπολογιστή φαινόμενα που διαφορετικά θα ήταν δύσκολο ή και αδύνατο (διάφορα φυσικά ή άλλα φαινόμενα όπως ιατρικά, περιβαλλοντικά, κυκλοφοριακά κ.ά.).
- ▶ Καθώς ο μαθητής επεξεργάζεται τις πληροφορίες που του δίνουν τα διάφορα προγράμματα ή που «κατεβάζει» από το Διαδίκτυο, αποφεύγει τη μάθηση με τον παραδοσιακό τρόπο που είχε συνηθίσει ως τώρα, δηλαδή την αποστήθιση.
- ▶ Οι μαθητές είναι σε θέση πλέον να επικοινωνούν και να ανταλλάσσουν απόψεις με συνομηλίκους τους που φοιτούν σε σχολεία στις υπόλοιπες περιοχές της χώρας τους αλλά και στο εξωτερικό, μέσω της διασύνδεσης με διεθνή δίκτυα και μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.
- ▶ Σημαντική κρίνεται η συμβολή των νέων τεχνολογιών στην ενίσχυση των γλωσσικών δεξιοτήτων στο πλαίσιο της επεξεργασίας κειμένου. Ο μαθητής μέσα από μια ευχάριστη διαδικασία επεξεργάζεται τα κείμενά του, διορθώνει τα λάθη του, διαμορφώνει τα γραπτά του και καλλιεργεί τη δημιουργικότητά του.

ΤΠΕ στην εκπαίδευση

(τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών)

- α) Αναπτύσσουν δεξιότητες σε σχέση με τη χρήση του Η/Υ που σήμερα είναι εμπλουτισμένος με δυνατότητες που επιτρέπουν την καταγραφή, αποθήκευση κειμένου, ήχου, εικόνας, βίντεο.
- β) Μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην εκπαίδευση (στη διοίκηση, ως γνωστικό αντικείμενο, ως μέσο διδασκαλίας...) γι' αυτό και όλο και περισσότερες χώρες έχουν ενσωματώσει τις ΤΠΕ στα εκπαιδευτικά τους συστήματα.
- γ) Συντελούν στην αλλαγή των εκπαιδευτικών συστημάτων, αφού επιφέρουν μια σειρά αλλαγών στα εκπαιδευτικά προγράμματα, στον τρόπο διδασκαλίας.

- δ) Στόχος τους είναι η δυνατότητα πρόσβασης όλων στα εκπαιδευτικά προγράμματα, η κατάρτιση, η μετακίνηση από ένα σύστημα σε ένα άλλο (στα πλαίσια της δια βίου μάθησης).
- ε) Βοηθούν τους μαθητές να εμπλακούν ενεργά στη διαδικασία της μάθησης και, εκτός από τις δεξιότητες στην Πληροφορική, εξασφαλίζουν πολύ πιο διευρυμένες γνώσεις.

Νίκος Παπασταματίου

Μειονεκτήματα από τη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών στην εκπαίδευση

- ▶ Παραγκωνίζεται ο εκπαιδευτικός, αφού τον ρόλο του σε πολλά σημεία της διδασκαλίας τον αναλαμβάνει ο υπολογιστής.
- ▶ Δημιουργείται μια ψυχρότητα μεταξύ μαθητών κι εκπαιδευτικών, παύουν να καλλιεργούνται τα συναισθήματα των μαθητών, μια και ο εκπαιδευτής – άνθρωπος αντικαθίσταται από τον εκπαιδευτή – μηχανή.
- ▶ Ο μαθητής αισθάνεται ότι είναι σε θέση να αποκομίσει γνώσεις από μόνος του, με τη βοήθεια των ηλεκτρονικών προγραμμάτων· έτσι το σχολείο αποκτά πλέον ρόλο μόνο συμβουλευτικό και χάνει την παιδαγωγική του υπόσταση.
- ▶ Περιορίζεται το πνεύμα συνεργασίας και άμυνας, αφού ο κάθε μαθητής συνηθίζει να δουλεύει μόνος του μπροστά στον υπολογιστή του και να αφομοιώνει περισσότερες ή λιγότερες γνώσεις από τους συμμαθητές του, ανάλογα με τις νοητικές του δυνατότητες.
- ▶ Αμβλύνεται η κρίση των μαθητών, αφού οι υπολογιστές προσφέρουν σε πολλές περιπτώσεις τη λύση των προβλημάτων, χωρίς την εξήγηση της μεθόδου που ακολουθήθηκε, ώστε να εξαχθεί το αποτέλεσμα.
- ▶ Υπάρχει ο κίνδυνος για τους μαθητές που αρχίζουν να χρησιμοποιούν τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές σε πολύ μικρή ηλικία, να παρουσιάσουν προβλήματα όσον αφορά την εκμάθηση της γραφής αλλά και της σωστής ορθογραφίας των λέξεων.
- ▶ Απειλούνται οι περισσότερες εθνικές γλώσσες, μια και η μεταγλώσσα της πληροφορικής χρησιμοποιεί κατά βάση την αγγλική γλώσσα και το λατινικό αλφάβητο.
- ▶ Οι πληροφορίες που κατακλύζουν διαρκώς το μυαλό του μαθητή, δεν του αφήνουν το περιθώριο να κρίνει ποιες από αυτές πρέπει να αποδεχτεί και να αφομοιώσει ως γνώσεις και ποιες να απορρίψει ως άχρηστες.

Προτάσεις για την αποφυγή των μειονεκτημάτων της χρήσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών στην εκπαίδευση

1. Είναι ανάγκη να καταστεί σαφές ότι εκπαιδευτικός είναι ο δάσκαλος, ο καθηγητής ενώ ο ηλεκτρονικός υπολογιστής είναι απλώς ένα μέσο που τον βοηθάει, για να καταστήσει τη γνώση πιο προσίτη στους μαθητές.
2. Είναι απαραίτητη η ανάπτυξη συναισθηματικών σχέσεων μεταξύ εκπαιδευτικών – μαθητών, γιατί το σχολείο πέρα από τον μορφωτικό ρόλο έχει και παιδαγωγικό. Το σχολείο

είναι αυτό που μετά την οικογένεια αναλαμβάνει να κοινωνικοποιήσει τους μαθητές, επομένως είναι απαραίτητη η ύπαρξη διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ των μελών του.

3. Ο δάσκαλος επιλέγει την κατάλληλη μέθοδο που θα ακολουθηθεί κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, ώστε η μάθηση μέσω Η/Υ να εναρμονίζεται με το γνωστικό επίπεδο των μαθητών του. Οργανώνει τη διδασκαλία, επεξηγεί και συνδυάζει, όταν κρίνεται απαραίτητο, τον κλασικό τρόπο διδασκαλίας με τη χρήση της μηχανής μάθησης.
4. Ας μην ξεχνάμε πως ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη νέα πραγματικότητα της έκρηξης της γνώσης και της πληροφορίας έχει αλλάξει άρδην. Δεν είναι πια η μοναδική πηγή γνώσης για τους μαθητές του. Ο στόχος, επομένως, που καλείται να υπηρετήσει ο σύγχρονος εκπαιδευτικός είναι η καλλιέργεια της κριτικής ικανότητας των μαθητών του. Σε μια εποχή που οι πηγές πληροφόρησης πληθαίνουν και οι πληροφορίες διοχετεύονται αφειδώς, το σημαντικό είναι να εφοδιάσει τους μαθητές με κατάλληλες δεξιότητες, ώστε να προβαίνουν σε λογική ανάλυση, επεξεργασία και αξιολόγηση της ορθότητας των πληροφοριών. Άλλωστε, η κριτική σκέψη είναι αυτή που καθιστά το άτομο ικανό να κατανοεί σύνθετα προβλήματα και να προχωρά στην επιτυχή επίλυσή τους.

Διαδίκτυο

Παγκόσμιο δίκτυο μέσω του οποίου συνδέονται υπολογιστές και δίκτυα υπολογιστών που είναι εγκατεστημένα σε πανεπιστήμια, βιβλιοθήκες, επιχειρήσεις, ιδρύματα και οργανισμούς και επιτυγχάνεται η μεταξύ τους επικοινωνία καθώς και η παροχή στον χρήστη των διάφορων υπηρεσιών (π.χ. ηλεκτρονικό ταχυδρομείο): το Ίντερνετ.

Γ. Μπαμπινιώτης, Λεξικό της κοινής νεοελληνικής

Σημασία

Το Διαδίκτυο αποτελεί έκφραση μιας ολοκληρωμένης τεχνολογίας, μια και στο πλαίσιο του έχουν εξαλειφθεί οι διαστάσεις του χρόνου (κάθε πράξη γίνεται σχεδόν ακαριαία), του χώρου και της ύλης (κάθε μέλος του Διαδικτύου βρίσκεται δυνάμει δίπλα μας, όσο μακριά κι αν βρίσκεται στην πραγματικότητα).

Το Διαδίκτυο έχει ανοίξει νέους δρόμους, τόσο στη γνώση, όσο και στην επικοινωνία. Με ένα απλό κλικ μπορούμε να βρεθούμε σε έναν εικονικό κόσμο που δεν έχει όρια, να πάρουμε πληροφορίες κάθε λογής, να αλληλογραφήσουμε, να συνομιλήσουμε, να παίξουμε· να πραγματοποιήσουμε ηλεκτρονικές αγορές, συναλλαγές με υπηρεσίες και τράπεζες.

Ο απέραντος εικονικός κόσμος, όμως, του Διαδικτύου κρύβει και κινδύνους, όπως η διακίνηση υλικού με παράνομο ή επιβλαβές περιεχόμενο, ο εθισμός στα ηλεκτρονικά παιχνίδια και στον ηλεκτρονικό τζόγο κ.ά. Τους κινδύνους αυτούς δεν μπορούν να τους αναγνωρίζουν πάντα τα παιδιά, γι' αυτό και είναι ευθύνη των γονέων/ενηλίκων να τα προστατεύουν από αυτούς.

Οφέλη χρήσης του Διαδικτύου

1. Οι άνθρωποι μέσω του Διαδικτύου μπορούν να διασκεδάσουν, να παίξουν, να βρουν πληροφορίες, να γνωρίσουν άλλους ανθρώπους.
2. Ο χρήστης μπορεί να ενημερωθεί σε πραγματικό χρόνο για όλες τις εξελίξεις σε οποιοδήποτε σημείο του πλανήτη πάνω σε θέματα πολιτικά, κοινωνικά, οικονομικά, αθλητικά κ.ά.
3. Η επικοινωνία γίνεται άμεση και αμφίδρομη, αφού ο κάθε χρήστης μπορεί να πληροφορηθεί αλλά και να πληροφορήσει ανταλλάσσοντας απόψεις με τους άλλους χρήστες.
4. Το Διαδίκτυο έχει την ικανότητα να δημιουργεί έναν εικονικό «κόσμο», όπου παύουν να υπάρχουν οι κοινωνικές και πολιτιστικές διαχωριστικές γραμμές που υπάρχουν στον πραγματικό κόσμο.
5. Ο μέσος άνθρωπος καθίσταται ισχυρότερος, αφού του δίνεται η δυνατότητα πρόσβασης σε μεγάλο όγκο πληροφοριών συγκεντρωμένων σε έναν «χώρο» και η δυνατότητα της προσωπικής επιλογής των πληροφοριών αυτών. Έτσι το Διαδίκτυο τείνει να ταυτιστεί με ένα δημοκρατικό μέσο μαζικής επικοινωνίας.
6. Στηρίζει τη δημοκρατία γιατί επιτρέπει την αδέσμευτη έκφραση και τον ελεύθερο διάλογο. Επιπλέον, ως μορφωτικό και ενημερωτικό μέσο, εμποδώνει τη δημοκρατία, αφού το δημοκρατικό πολίτευμα χρειάζεται πολίτες ενημερωμένους και μορφωμένους.
7. Μεγάλα κεφάλαια της πολιτιστικής κληρονομιάς, μετατρέπονται σε αρχεία δεδομένων και γίνονται προσβάσιμα σε όλους τους χρήστες του Διαδικτύου.
8. Η ηλεκτρονική μορφή των βιβλίων που διατίθεται στο Διαδίκτυο δίνει στον αναγνώστη τους τη δυνατότητα να ανακτήσει εύκολα και γρήγορα λέξεις, παραγράφους, κεφάλαια κ.ά. με βάση συγκεκριμένα κριτήρια αναζήτησης και, επομένως, να είναι σε θέση ανά πάσα στιγμή να εντοπίζει τα τμήματα εκείνα που σχετίζονται με το υπό μελέτη θέμα.
9. Το «σερφάρισμα» στο Διαδίκτυο έχει ευεργετικές επιδράσεις στους χρήστες μεγαλύτερης ηλικίας, γιατί ενισχύει τη δύναμη του εγκεφάλου τους διεγείροντας κέντρα που σχετίζονται με τον έλεγχο λήψης αποφάσεων και τον σύνθετο λογισμό.

Κίνδυνοι χρήσης του Διαδικτύου

1. Η χρήση του Διαδικτύου για περισσότερες από 10 ώρες την εβδομάδα μπορεί να οδηγήσει σε εθισμό. Το άτομο που εθίζεται στο Διαδίκτυο θεωρεί τον ηλεκτρονικό υπολογιστή ή το Διαδίκτυο ως το σημαντικότερο «κεφάλαιο» της καθημερινότητάς του. Ο εθισμός στο Διαδίκτυο αποτελεί ένα καθαρά ψυχιατρικό φαινόμενο και συνδέεται με άλλα προβλήματα, όπως η χαμηλή αυτοπεποίθηση, το σύνδρομο υπερκινητικότητας και ελλειμματικής προσοχής, η σύγκρουση με το περιβάλλον, η κατάχρηση καπνού, αλκοόλ και άλλων ουσιών. Ο εθισμός ξεκινά με την αρχική ενασχόληση με ηπιότερες λειτουργίες του Διαδικτύου, όπως η αποστολή ηλεκτρονικών μηνυμάτων, και ακολουθεί η σταδιακή μετάβαση σε πιο διαδραστικές διαδικτυακές λειτουργίες, όπως τα δωμάτια συνομιλιών (chat rooms), τα αποκαλούμενα κοινωνικά παιχνίδια κ.ά.

2. Η μεγάλη συγκέντρωση γνώσης στο Διαδίκτυο δημιουργεί ένα είδος **κοινωνικής ανισότητας**, αφού όσο αυξάνεται η γνώση αυτή, διευρύνεται το χάσμα ανάμεσα στους πληροφοριακά πλούσιους και πληροφοριακά φτωχούς.
3. Η παραβίαση πνευματικών δικαιωμάτων, η πορνογραφία, η ψευδοπροσωπία, η παιδοφιλία και η προσφορά παράνομων προϊόντων είναι φαινόμενα υπαρκτά στο Διαδίκτυο και ο περιορισμός τους είναι ιδιαίτερα δύσκολος.
4. «Αμβλυνση της κριτικής αντίληψης και της πνευματικής ελευθερίας, λόγω της υπερπληροφόρησης και της **παθητικής πρόσληψης πληροφοριών**. Η υπερβολική χρήση του διαδικτύου αδρανοποιεί το πνεύμα και κάμπτεται την ευθυκρισία».
5. Η **πολιτιστική αλλοτρίωση** και η **ξеноμανία** λόγω της έντονης προοδοπληξίας.
6. Υπάρχουν αρκετές δυνατότητες **πρόκλησης ζημιών**, όπως η μόλυνση του συστήματος του υπολογιστή με κάποιον ιό που μπορεί να καταστρέψει αρχεία ή και ολόκληρο τον σκληρό δίσκο του συστήματος. Ζημιά μπορεί να προκληθεί και μέσω κάποιων προγραμμάτων (δούρειοι ίπποι) ή κάποιων **κακόβουλων μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου**, γιατί με αυτόν τον τρόπο είναι δυνατό να **υφαρπαγούν προσωπικά δεδομένα κάποιου χρήστη**, όπως ο αριθμός ταυτότητάς του, το ΑΦΜ του, αριθμοί πιστωτικών καρτών, λογαριασμών Τράπεζας κ.ά.

Διαδικτυακός εκφοβισμός (cyberbullying)

Διαδικτυακός εκφοβισμός είναι η προσπάθεια ψυχολογικής κακοποίησης, παρενόχλησης ή εξευτελισμού που επιτυγχάνεται με την –συνήθως– επαναλαμβανόμενη εχθρική, εκφοβιστική και προσβλητική συμπεριφορά μέσω της χρήσης των ψηφιακών μέσων επικοινωνίας (διαδίκτυο – κινητή τηλεφωνία).

Ποια μέσα χρησιμοποιεί ο διαδικτυακός εκφοβισμός

- ▶ Αποστολή εκφοβιστικών – απειλητικών μηνυμάτων.
- ▶ Μηνύματα με άσεμνο περιεχόμενο.
- ▶ Υβριστικά, ρατσιστικά μηνύματα.
- ▶ Δημοσιοποίηση προσωπικών βίντεο χωρίς τη συγκατάθεση του ατόμου με στόχο τη διαπόμπευση και τη δυσφήμισή του.
- ▶ Αποστολή προσβλητικών, παράνομων φωτογραφιών ή βίντεο στα θύματα.

Όλα τα παραπάνω μπορούν να υλοποιηθούν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, σε δωμάτια συναντήσεων, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, σε ιστοσελίδες ή ιστολόγια.

Οι συνέπειες για τα θύματα είναι σοβαρές δεδομένου ότι στην πλειοψηφία τους είναι νεαρά και ανήλικα άτομα. Κυριεύονται από **ανασφάλεια, άγχος και φόβο** που μπορεί να προκαλέσουν την απομόνωση αλλά και την ενδοτικότητα. Όταν ο εκφοβισμός έχει στόχο τον διασुरμό του θύματος μπορεί να οδηγήσει στην κατάθλιψη ακόμη και την αυτοκτονία. Γι' αυτό είναι απαραίτητη η λήψη **μέτρων προστασίας των παιδιών** από αυτή τη μορφή βίας.

Είναι αναγκαία η **αρωγή των γονέων και της εκπαίδευσης**, ώστε να δώσουν τα χεγγύα

για την ασφαλή πλοήγηση στο διαδίκτυο. Οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να αναπτύξουν **ουσιαστική και ειλικρινή επικοινωνία με τα παιδιά** και να **εμπνεύσουν εμπιστοσύνη**, ώστε τα νεαρά άτομα να τους μιλούν και να μοιράζονται μαζί τους τις διαδικτυακές τους δραστηριότητες, να τα ενημερώσουν για τους κινδύνους που ελλοχεύουν στο διαδίκτυο και να παρέχουν σημαντικές συμβουλές σε περίπτωση που το παιδί γίνει στόχος ενός εκφοβιστή. Συγκεκριμένα, είναι απαραίτητη η **αποθήκευση των μηνυμάτων που λαμβάνει το παιδί**, ώστε να **αποτελέσουν αποδεικτικά στοιχεία για ενδεχόμενη έρευνα των Αρχών**, άμεση ενημέρωση των γονέων ή έμπιστου ενήλικα, οι οποίοι με τη σειρά τους μπορούν να απευθυνθούν στην αρμόδια αρχή Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος. Καλό θα είναι οι γονείς να επιλέξουν ιστότοπους κατάλληλους για παιδιά, με επιμορφωτικό περιεχόμενο και να ενημερωθούν οι ίδιοι για τις μορφές, τη λειτουργία και τους τρόπους προστασίας από το διαδικτυακό εκφοβισμό.

Κοινωνική δικτύωση ως μέσο επικοινωνίας

1. Η κοινωνική δικτύωση επιτυγχάνεται μέσω του Facebook, του Twitter του My Space... τα λεγόμενα media social. Μέσω της κοινωνικής δικτύωσης, άνθρωποι από όλον τον κόσμο ανταλλάσσουν πληροφορίες, νέα, φωτογραφίες, προσωπικά στοιχεία, συνομιλούν...
2. Κάθε νέος μπορεί να δημιουργήσει το δικό του προφίλ που **περιέχει προσωπικά δεδομένα** (όνομα, τηλέφωνο, ηλεκτρονική διεύθυνση, τα χόμπι τους, τα ενδιαφέροντά τους, φωτογραφίες... και να συνάψει σχέσεις μέσα από εφαρμογές, όπως το Facebook, που αποτελεί ένα ιδιαίτερα δημοφιλή τρόπο επικοινωνίας για τους νεαρούς χρήστες.
3. Η κοινωνική δικτύωση αντικατέστησε σχεδόν το τηλέφωνο, τις διαπροσωπικές επαφές, έφερε κοντά ανθρώπους που τους χωρίζει η χιλιομετρική απόσταση...
4. Μεγάλες εταιρείες έχουν μια σταθερή παρουσία σε όσα περισσότερα κοινωνικά δίκτυα μπορούν, προσπαθώντας να γίνουν πόλος έλξης και να κερδίσουν εντυπώσεις.
5. Οι νέοι μέσω της κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να εκφραστούν, να κοινωνικοποιηθούν, να μοιραστούν τις σκέψεις τους μέσα από τη δημιουργία επαφών, τις λίστες φίλων...

Κοινωνική δράση μέσω διαδικτύου

Οι νέοι μέσα από τον ιστότοπο μπορούν να κάνουν τις προσωπικές τους εξεγέρσεις, να εκτονώνουν τον θυμό τους, να εκφράσουν την αγανάκτησή τους και όλα αυτά με την ευκολία που προσφέρει η ψηφιακή τεχνολογία. Το διαδίκτυο και ειδικότερα τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης προσφέρονται για την ανάπτυξη **δημόσιου διαλόγου και ειρηνικής επανάστασης** ενάντια στην πληροφοριακή καθοδήγηση των συμβατικών μέσων. Επιπλέον, προωθείται η **ευαισθητοποίηση του κοινού για τα παγκόσμια προβλήματα**, **κοινοποιούνται δράσεις μέσω ιστολογίων και ιστότοπων (περιβαλλοντικές, κοινωνικές...)** που παρωθούν σε συμμετοχή, ενισχύεται η συμμετοχή ομογενών του εξωτερικού σε πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα. Ωστόσο, είναι πολλοί εκείνοι που πιστεύουν ότι η ανάληψη κοινωνικής δράσης με τον τρόπο αυτό είναι προσποίηση εκ του ασφαλούς, αφού μπορεί «η επανάσταση του καναπέ» να διεξάγεται από απόσταση. Έτσι, εμφανίζονται όλο και περισσότεροι ψευδοε-

παναστάτες που καταφέρονται εναντίων όλων, χωρίς όμως να αναλαμβάνουν περαιτέρω δράση. Η επισήμανση των τρωτών και αρνητικών πλευρών της πραγματικότητας δεν έχει καμία αξία, αν δε συνοδεύεται από ενεργοποίηση για την επίλυσή τους.

Νέοι και Διαδίκτυο

1. Οι νέοι είναι οι πιο ευάλωτοι στον κίνδυνο του εθισμού στο Διαδίκτυο, επειδή είναι εκείνοι οι οποίοι έχουν ενσωματώσει πολύ περισσότερο την τεχνολογία στη ζωή τους. Οι γονείς, λόγω της ελλιπούς εξοικείωσής τους με τις νέες τεχνολογίες, δεν έχουν γνώση για το τι να πράξουν, ώστε να ελέγξουν τα παιδιά τους στον τομέα αυτό.
2. Αρκετοί νέοι, ωστόσο, αντιμετωπίζουν με σκεπτικισμό την ενημέρωση μέσω διαδικτύου και γενικότερα μέσω των ηλεκτρονικών μέσων. Λειτουργούν επιλεκτικά και αντιστέκονται στην επίδωξη του διαδικτύου και των ΜΜΕ να αδρανοποιήσουν τη σκέψη της νέας γενιάς. Την ενεργητική αντιμετώπιση της ηλεκτρονικής ενημέρωσης υποβοηθά η επαφή τους με την τεχνολογία και η γνώση των μεθόδων λειτουργίας της.
3. Το ποσοστό των εξαρτημένων από το Διαδίκτυο είναι μεγαλύτερο στην ηλικία 18 – 20 χρόνων, κατά την οποία έχει γίνει η είσοδος στο πανεπιστήμιο, σε διάφορες σχολές, ή για αυτούς που δεν σπουδάζουν, στην προσπάθεια να βρουν κάποια εργασία. Οι εξαρτημένοι από το Διαδίκτυο χρήστες νιώθουν εγκατάλειψη, απογοήτευση και μοναξιά. Νιώθουν ότι το κενό της έλλειψης κοινωνικής υποστήριξης θα το καλύψει το Διαδίκτυο το οποίο θεωρούν ότι θα τους υποστηρίξει κοινωνικά.
4. Ο εθισμός στο Διαδίκτυο έχει σοβαρές επιπτώσεις σε διάφορους τομείς της ζωής του νέου ατόμου: μειώνεται ο χρόνος που περνάει ο έφηβος με την οικογένειά του, περιορίζονται τα χόμπι και οι κοινωνικές συναναστροφές του, παρατηρούνται συχνές απουσίες από το σχολείο αλλά και πτώση στη σχολική επίδοση, αυξάνεται ο κίνδυνος εμφάνισης παχυσαρκίας, μυοσκελετικών προβλημάτων και οφθαλμικών παθήσεων λόγω των πολλών ωρών ακινησίας μπροστά στην οθόνη.
5. Η καχεξία, λόγω των πολλών ωρών ενασχόλησης, η απομόνωση στο δωμάτιό του και η κατάθλιψη σε ορισμένες περιπτώσεις είναι τα πρώτα συμπτώματα ενός νέου που έχει εθιστεί στο Διαδίκτυο και θα πρέπει να ανησυχούν τους γονείς.
6. Οι κύριοι λόγοι εξάρτησης από το Διαδίκτυο είναι τα παιχνίδια και τα δωμάτια συνομιλιών (chat rooms), ενώ οι έφηβοι που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο ωφέλιμα (πληροφορίες, υπηρεσίες, εκπαίδευση κ.ά.) δεν εθίζονται εύκολα.
7. Μέσω του Διαδικτύου δίνονται με κάθε λεπτομέρεια οδηγίες «παιχνιδιών» τα οποία μπορεί να οδηγήσουν παιδιά στον θάνατο. Πρόκειται για νέους που θέλουν να κάνουν επίδειξη στους φίλους τους, έτσι ώστε να τους αποδείξουν ότι είναι και αυτοί «μέσα στη μόδα».
8. «Η πολύωρη ενασχόληση με το διαδίκτυο οδηγεί στη λεξιπενία και την υποβάθμιση του γλωσσικού αισθητηρίου, με αποτέλεσμα οι νέοι να καθίστανται ανεπαρκείς να κατανοήσουν και να ερμηνεύσουν ένα κείμενο με γλωσσική ποιότητα».

Ναρκισσισμός και Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης

Είναι, δυστυχώς, γεγονός αδιαμφισβήτητο πως οι σύγχρονες δυτικές κοινωνίες απέτυχαν παταγωδώς να εμπνεύσουν στα μέλη τους μια διάθεση αυθεντικών αισθημάτων έγνοιας και αλληλεγγύης προς τους συνανθρώπους τους. Αντ' αυτών, ενθαρρύνεται και γιγαντώνεται, ολοένα και περισσότερο, η αντίληψη του «αγάπα, πάνω απ' όλους και απ' όλα, τον εαυτό σου και οτιδήποτε μπορεί να τον κάνει να νιώθει ξεχωριστός και καλύτερος από οποιονδήποτε άλλον».

Ταυτόχρονα, η εξεζητημένη εστίαση στην εξωτερική εμφάνιση και, γενικώς, στο «φαίνεσθαι» γίνεται ολοένα και πιο ορατή μέσα από νέες μορφές έκφρασης, όπως, και κυρίως, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Μ.Κ.Δ.). Το περιρρέον πολιτισμικό μιας περιβάλλον καλλιέργει και ευνοεί μια ανάγκη συνεχούς αναζήτησης προσοχής και επιβεβαίωσης που θα αποτελέσει, για όσους το έχουν ανάγκη, πιστοποιητικό πως η εκδοχή του εαυτού, που επιλέγουν για να τους αντιπροσωπεύσει προς τα έξω – διαμέσου π.χ. φωτογραφιών (Instagram), προφίλ (facebook) κ.ά. – είναι κοινωνικά αποδεκτή. Κύρια «θύματα» αυτού του νέου τρόπου έκφρασης και διαχείρισης ναρκισσιστικών αναγκών – αλλά και καθηλώσεων – είναι οι έφηβοι και νεαρά άτομα θηλυκού, κυρίως, γένους. Επιπλέον, η εμμονή σε σχόλια πως όλα είναι «υπέροχα» και «τέλεια», που αποτελούν μια εικονική εκδοχή της πραγματικότητας, καθώς επίσης και η εμμονή απόκτησης όσο περισσότερων γίνεται – άγνωστων στην πλειοψηφία τους – ψηφιακών «φίλων» αποτελούν και αυτά, ως ένα βαθμό, στοιχεία ενός ναρκισσιστικού τρόπου ψυχικής λειτουργίας.

Ένα τέτοιο πολιτισμικό περιβάλλον, όμως, έχει δημιουργήσει, και συνεχίζει να δημιουργεί, στρατιές εγωκεντρικών και εγωπαθών ατόμων, με μια, συχνά, εξεζητημένα υπερφίαλη και μη ρεαλιστική εικόνα εαυτού, οι συνέπειες της οποίας είναι, συνήθως, σοβαρότατες.

Από τα προαναφερθέντα, βγαίνει το συμπέρασμα πως η ολοένα και μεγαλύτερη χρήση, καθώς και ο αυξανόμενος αριθμός των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, Twitter, Instagram, Google+, Pinterest κ.ά.) αποτελούν άριστα εργαλεία στα χέρια ατόμων με ναρκισσιστική δομή προσωπικότητας καθώς δίνουν τροφή στον αδηφάγο Μινώταυρο των υπέρμετρων και ακόρεστων ναρκισσιστικών αναγκών τους για επίδειξη, επιβεβαίωση, θαυμασμό κ.ά.

Σάββας Ν. Σαλιπτής Ph.D., Κλινικός Ψυχολόγος – Ψυχοθεραπευτής

15-05-2015 (άρθρο διασκευασμένο)

Μέτρα προστασίας για σωστή χρήση του Διαδικτύου

Οικογένεια

1. Αν και πολλά παιδιά χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο στο σχολείο σε ηλικία 6 χρόνων, τα παιδιά ηλικίας κάτω των 10 χρόνων, ωστόσο, δεν έχουν την απαιτούμενη κριτική σκέψη για να χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο μόνα τους, γι' αυτό, όταν συμβαίνει αυτό, οι γονείς θα πρέπει να είναι συνεχώς μαζί τους και να φροντίζουν να επισκέπτονται διαδικτυακούς τόπους που αυτοί (οι γονείς) έχουν επιλέξει.
2. Οι γονείς να προσεγγίσουν με τρόπο ουσιαστικό τα παιδιά τους και να συζητήσουν για τα ενδιαφέροντά που έχουν στο Διαδίκτυο. Δεν μπορούν να παραβιάζουν την ιδιωτικότητα των παιδιών τους και να τα «παρακολουθούν», για να μάθουν τι κάνουν όταν κάθονται μπροστά στην οθόνη του υπολογιστή. Αυτός είναι κακός γονεϊκός έλεγχος.
3. Οι γονείς που παρατηρούν ότι οι σχολικές επιδόσεις του παιδιού μειώνονται χωρίς να υπάρχει άλλος λόγος εκτός από τη μόνιμη ενασχόλησή του με το Διαδίκτυο, που καταλαβαίνουν ότι το παιδί τους απομονώνεται κοινωνικά, πρέπει να αντιδράσουν, να βρουν τρόπο να διαχειριστούν την κατάσταση και να αποτρέψουν τον έφηβο από τη μόνιμη ασχολία του με το Διαδίκτυο.
4. Ο καλύτερος τρόπος για να ξεκινήσουν οι γονείς μια συζήτηση με τα παιδιά τους σχετικά με την ασφάλεια στο Διαδίκτυο είναι να θίξουν βασικά θέματα ασφάλειας και να δώσουν κατευθυντήριες γραμμές για τη σωστή αντιμετώπισή τους, να θέσουν κανόνες που αφορούν τη χρήση του (σε ποιο χώρο του σπιτιού μπορούν να συνδεθούν στο Διαδίκτυο, για πόσο χρόνο μπορούν να το χρησιμοποιούν), να εξηγήσουν τους κινδύνους που ελλοχεύουν στο διαδίκτυο αλλά και πώς να προστατέψουν τα προσωπικά τους δεδομένα, πώς να συμπεριφέρονται ηθικά και υπεύθυνα στο Διαδίκτυο κ.ά. και να ξανασυζητούν το θέμα σε τακτά χρονικά διαστήματα. Η επανάληψη της συζήτησης έχει αρκετή σημασία, γιατί οι δραστηριότητες των παιδιών στο Διαδίκτυο αλλάζουν συνεχώς.

Πολιτεία

1. Αν και το Διαδίκτυο «ελέγχεται από τους χρήστες του», οι κρατικές υπηρεσίες και αστυνομίες σε κάθε χώρα παρεμβαίνουν για την αναστολή των αξιόποινων πράξεων που διαπράττονται μέσω Διαδικτύου. Στην Ελλάδα υπάρχει η Υπηρεσία Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος.
2. Είναι απαραίτητο να θεσπιστεί και να εφαρμοστεί νομοθετικό πλαίσιο για τις ηλικίες των ανθρώπων που πηγαίνουν στα Ίντερνετ καφέ και για τις ιστοσελίδες που επισκέπτονται. Επίσης, πρέπει να ενημερωθούν οι γονείς για τους κινδύνους που κρύβει η ενασχόληση με το Διαδίκτυο.
3. Το σχολείο οφείλει να εισάγει το Διαδίκτυο στην εκπαιδευτική διαδικασία, προωθώντας τη σωστή χρήση του, αφού πρώτα μεριμνήσει για τη διαμόρφωση της κριτικής ικανότητας των παιδιών και τη δημιουργία ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων με την παροχή ανθρωπιστικής παιδείας.

4. Το άτομο οφείλει να επανειραρχήσει τις αξίες του, ώστε να επιλέγει την έλλογη χρήση του διαδικτύου. Η κριτική επεξεργασία των δεδομένων που προσλαμβάνει θα το απομακρύνει από φαινόμενα εξαπάτησης και αναξιπιστίας.

Προκειμένου να αποτραπεί η πρόκληση ζημιών τόσο στο υπολογιστικό σύστημα, όσο και στα προσωπικά δεδομένα, πρέπει να χρησιμοποιούνται σε συνδυασμό κάποιοι τρόποι προστασίας, όπως: χρήση τείχους προστασίας (firewall), χρήση λογισμικού προστασίας ενάντια σε ιούς και προγράμματα κατασκοπείας (spyware), συνεχής ενημέρωση των χρηστών.

Διαδίκτυο και δημοκρατία

Το διαδίκτυο με την ελεύθερη διακίνηση ψηφιακού υλικού επιτρέπει την ελεύθερη μετάδοση πληροφοριών και ιδεών συμβάλλοντας στην εδραίωση της δημοκρατίας. Μέσω κοινωνικών δικτύων ενισχύεται η διαδικασία του πολιτικού και κοινωνικού διαλόγου, η ευαισθητοποίηση για την αντιμετώπιση των σύγχρονων προβλημάτων και η ανάπτυξη πολιτικής συνείδησης. Εξασφαλίζεται η ισότιμη συμμετοχή σε αποφάσεις, η εξυπηρέτηση στις συναλλαγές, διεξάγονται τηλεδιασκέψεις, προωθείται ο εκσυγχρονισμός διδασκαλίας στα σχολεία και στη δημόσια διοίκηση. Όλα αυτά λειτουργούν υπέρ της προστασίας του πολίτη από το κράτος και αντιστρόφως.

Ωστόσο, ελλοχεύουν κίνδυνοι για την υπονόμηση του δημοκρατικού πολιτεύματος, λόγω της υπερπληροφόρησης και της έλλειψης ελέγχου των πληροφοριών. Είναι συχνή η διοχέτευση ανυπόστατων πληροφοριών, φημών και κειμένων προπαγανδιστικού χαρακτήρα. Η διασφάλιση της ελεύθερης διακίνησης ιδεών είναι απαίτηση στα πλαίσια ενός δημοκρατικού πολιτεύματος. Επιβάλλεται, όμως, και η προσεκτική εφαρμογή κανόνων που περιλαμβάνουν τους θεμιτούς περιορισμούς της ελευθερίας αυτής, που είναι ταυτόχρονα η ασπίδα προστασίας της δημοκρατίας.

Σχέση διαδικτύου με συμβατικά μέσα πληροφόρησης

Έχει καταστεί σαφές ότι τα συμβατικά μέσα ενημέρωσης έχουν δεχτεί ισχυρό πλήγμα από το διαδίκτυο ως μέσο πληροφόρησης κι ενημέρωσης. Σύμφωνα με τους υπέρμαχους του διαδικτύου, αυτό έχει οδηγήσει τόσο την τηλεόραση, όσο και τον γραπτό τύπο στην εκδήλωση πολεμικής απέναντι στο μέσο αυτό. Υποστηρίζουν πως τα συμβατικά Μ.Μ.Ε. ασκούν αρνητική κριτική στο διαδίκτυο, επειδή δεν ανέχονται την ιδέα ότι αποτελεί χώρο άμεσης και αποτελεσματικής διακίνησης πληροφοριών και, κατά συνέπεια, δεν ενισχύουν την προσπάθεια αυτή για λόγους εξυπηρέτησης συμφερόντων. Αυτός είναι ο λόγος που εκθέτουν τις αρνητικές μόνο πλευρές της διαδικτυακής ενημέρωσης και τους κινδύνους που ελλοχεύουν.

Από την άλλη μεριά, οι δημοσιογράφοι του τύπου και της τηλεόρασης επισημαίνουν πως η κριτική για το διαδίκτυο εδράζεται στην υποχρέωση του δημοσιογράφου να προστατεύει το κοινό από φαινόμενα παραπληροφόρησης και ενημέρωση χαμηλής ποιότητας. Διατυπώνουν την άποψη ότι στον γραπτό τύπο πραγματώνεται ποιοτική δημοσιογραφία με εμβάθυνση, που σημαίνει ερευνητική δημοσιογραφία και ποιοτική γραφή.